

Петя Александрова

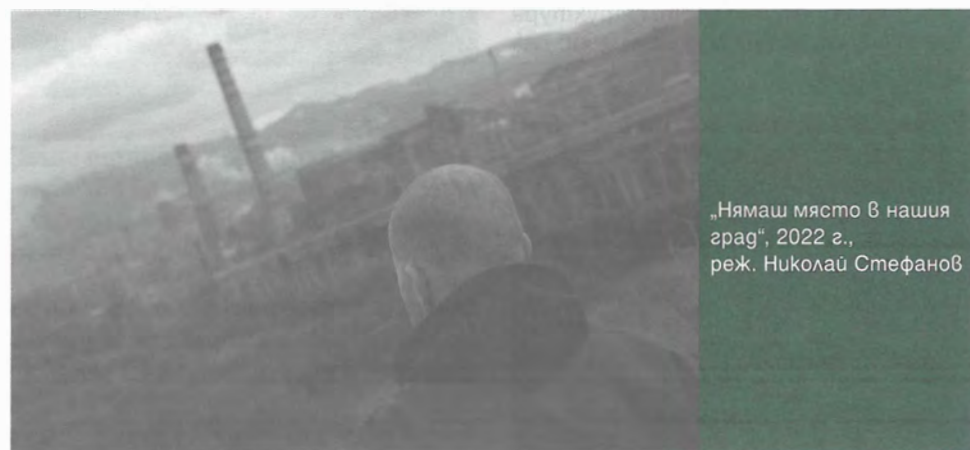
„Бог прощава, Перник не!“

„Нямаш място в нашия град“ (2022) получи три от наградите на Съюза на българските филмови дейци *Васил Гендов*: за най-добър документален филм, за най-добър режисьор – Николай Стефанов, и за монтаж – на Стоян Велинов

Мечта на дългогодишния критик е да бъде изненадан с филм от непознат за него режисьор, особено ако е български. Точно това ми се случи с документалния „Нямаш място в нашия град“ на Николай Стефанов, едно от над 20-те заглавия на спортна тема в стрийминг платформата *HBO Max*.

Нищо на пръв поглед не предвещаваше оригиналност – действието се развива в Перник (за кой ли път след игралните „Ирина“ и „Нощна смяна“),

напомнят ни разцвета по времето на соца на металургичната промишленост и превръщането му в емблема на работнически град. Днес това е минало, но не съвсем. Мините са закрити, а хората още живеят в провинциално индустриална среда, в същите панелки, издигнати при бързото разрастване, работят в същите халета (или ги охраняват), движат се из същите стадиони и покрайнини, застинали във времето и занемарени. Социалната картина е ясна, нито една криза не погминава града – замърсяване, безводие, пандемия. И сред всичко това – великолепно намереният образ девиз „Перник бие, лошо бие! Бог прощава, Перник не!“. Не знаеш да се смееш ли, да плачеш ли, или да се плашиш. Филмът е уловил безкрайните размивания между амбиции и мизерия, бабаитлък и безпомощност, гордост и предразсъдъци, копнежи и реалност – и ги предава на екрана „с обич и омерзение“. Перник с крайностите на прехода, с неудовлетворението, безпътицата и търсенето на обединяващ идеал.

„Нямаш място в нашия град“, 2022 г., реж. Николай Стефанов

главният герой е агресивен хомофоб, приятелският му кръг е футболна агитка (тези типажи са преексплоатирани от телевизиите или от „Футболни хамелеони“). Обаче всичко се оказва по-интересно... и по-дълбоко.

Градаът. Перник пулсира в цялата си многоликост. Документални кадри ни въвеждат в зората на минното дело,

Героят. В началото филмът върви като колективен портрет на запалняковците на някога знаменития, а днес треторазряден отбор „Миньоро“, както галено го наричат. Постепенно се отделя образът на Цецо, вероятно защото в него откриваме същите болезнено изострени крайности. Ултрас в черно с нацистки татуировки, с неизменни цигара и бира,

с груб език. Агитката му дава изгубените усещания за идентичност, за общност, за сила: „Там си ти. Отиваш на стадиона, биеш се, мачкаш“. Плавни са преходите между героя бандит и устат расист; героя в тълпата, първичен и агресивен; героя баща и син, привързан и отговорен. „Кръв, род, семейство, отбор, там милост не трябва да има!“ Като люспи от лук падат маските на Цецо и ние преогляваме предубеждения, докато режисьорът ни доближава до него. Не за да повярваме на думите му (кой ли не злоупотребява с тях!), а за да го чуем и опознаем истински, да разберем другия – без да го съдим, но и без да губим своята позиция.

Режисьорът. Николай Стефанов започва с магистърска програма по операторско майсторство и работи почти всичко: фотография, сериали и телевизионни формати. Режисира два средно дълги документални филма и излиза от обичайното. „Скъпоценният камък“ (2016) разказва за строежа на будистка ступа в Плана планина. Още тук е избран индивидуалният и основен негов подход – наблюдение без намеса, чрез внедряване. Другият филм „Остриета“ (2018) кръстосва историите на четирима фризьори, започнали през соца, когато само жените стават фризьорки (а мъжете – миньори!), и превръщат професията в изкуство. Следващ подход – герои и мислене, които да преминат отвъд клишетата. „Нямаш място в нашия град“ е дебютът му в пълнометражното документално кино, като режисьор той се хваща с теми и герои, които познава и дълбоко го вълнуват. Израснал е в Перник, има лична мотивация, обаче тя можеше и да го подведе. В интервюта разказва, че е работил три години над филма, че като режисьор и оператор е бил сам на терен, че всяка сцена е заснета изцяло „от ръка“, без статив, а първата година почти не е снимал, докато персонажите не му се доверят. Най-вече ми допадна, че за него е много важно времето, което прекарва с героите си без камера. Стефанов стои до Цецо, а филмът постига почти непостижимото – да проследи неизбежните провали на героите, без да ги презира и унижава.